

ቃለ - መሕትት ምስ ክቡር ፕረዚደንት ፊደራላዊት ሪፐብሊክ ሶማሊያ መሓመድ ዓብዱላሂ መሓመድ

ኢሳቅ መሓሪ
ሰ - ላልሕ ዓ/ቃድር

ሕቶ፦

ክቡር ፕረዚደንት፡ ኣብ ጽዑቕ ናይ ሰራሕ ኣጋጣሚ እንክሎኻ ነዚ ዕድል'ዚ ሰለዝሃብኻና ኣዝዩ ኣመሰግን። ሶማሊያ ድሕሪ ነዊሕ ናይ ኩናት ዓመታት ሕጂ እያ ናብ ጉደና ሰላምን ምዕባሉን ክትግሰግስ ጀሚራ ዘላ'ዎ፡ ብሓፈሻኡ - ብዛዕባ ህሉው ኩነታት ናይ'ዛ ሃገር እንታይ መብርሂ ትህበና?

መልሱ፦

ብመጀመርያ፡ ኣብዚ ብምርካብኩም ኣመሰግን። ንሓወይ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ኣብዛ ካልኣይቲ ሃገሩ ዝኾነት ሶማሊያ ክቕበሎ ከለኹ ድማ፡ ዓቢ ክብሪ ይሰመዓኒ። ናብ ሕቶኻ ክምለስ፡ ሶማሊያ ንኣስታት 30 ዓመታት ኣብ ዕንወትን ዘይምርግጋእን እያ ጸኒሓ። ሕጂ ንሕና ናብ ቤት ጽሕፈት ካብ እንመጽእ ኣስታት ክልተ ዓመታት ኮይኑ ኣሎ። ርግጸኛታት ንምዃን 18 ኣዋርሕ ማለት'ዩ። ኣብ ብዙሕ ግንባራትን ኩነታትን ጸጥታ'ውን ዘጠቓለለ ዓቢ ገስጋስ ጌርና ኣሎና። ከም እትፈልጦ ኣንጻር ጥሩፍነት ኢና ክንዋጋእ ጸኒሕና። ኣንጻር እቲ ምስ ጥሩፍ ጉጅለ ኣልቓዒዳ ዝተኣሳሰርን ዝሕገዝን ጉጅለ ኣልሸባብ ኢና ክንዋጋእ ጸኒሕና። ነዚ ክንዓምም ድማ፡ ንሃገራዊ ሰራዊትናን ናይ ጸጥታ ትካላትናን ኢና ወዲብና። ዘመናዊ ታዕሊም ብምሃብን ዘድሊ ኣጽዋር ብምዕጣቕን፡ ኣንጻር ኣልሸባብ ንክዋጋእ ወዲብናዮ።

ከም ውጽኢት ናይቲ ዝገበርናዮ ውዳቤ፡ ኣብ ዝሓለፈ ሒደት ኣዋርሕ ኣንጻር ኣልሸባብ ተዋጊእና፡ ሓንቲ ቀንዲ መዓስከሩ ዝነበረት መርካ እትበሃል ከተማ ክንቆጸጸራ ክኢልና ኣሎና። ኣብ ዝመጽእ ሓጺር እዋናት ድማ፡ ነቲ ኣብ ታሕተዋይ ሸቤሉን ማእከላይ ሸቤሉን ዝርከብ ትርፍራፍ ኣልሸባብ ጸሪግና ከነዋፍኦ መደብ ሒዘና ኣሎና። ክንዕወት ድማ ኢና።

ሕቶ፦

ኣብ ዝሓለፈ ወርሒ ነሓስ ኣብ ኣሰመራ ኣብ ዝገበርኩሞ ሰሉሳዊ ርክብ፡ ኣብ ብርክት ዝበሉ ጉዳያት ብሓባር ክትሰርሑ ተሰማሚዕኩም። ኣብዚ ሰምምዓት እዚ ምርኩስ ብምግባር፡ ሕጂ ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ኣብ ሶማሊያ መጸኢ ኣሎ። ካብዚ ዑደት'ዚ እንታይ ውጽኢት ኢና ክንጽበ?

መልሲ፦

ንጸዋታዊ ኩነታትና ከነረጋግእ እናሰራሕና እንከሎና፡ ጎድኒ ጎድኑ ኣብ ልምዓትና እውን ክንግደ ኣሎና። ስለዚ ንጸዋታን ልምዓትን ብሓባር ክንሰርሓሉ ኣዝዩ ኣገዳሲ እዩ። ምክንያቱ፡ ኣንጻር ዋሩፍነት ክትዋጋእ ከሎኹ፡ ንመንእሰያት ናይ ሰራሕ ዕድል ክትፈርጥረሎም ግቡእ እዩ። እዚ ናይ ኣልቃዒዳን ኣልሸባብን ዋሩፍ ጉጅለታት፡ ብቐዳምነት ነቲ ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰባት ዘሎ ናይ መንእሰይ ሓይሊ እዩ ክኸሰብ ዝደለ። ስለ'ዚ ንመንእሰያት ሰራሕ እንተዘይ ፈጠርናሎም ወይ ድማ ተሰፋ እንተዘይ ኣሰኒቕናዮም፡ ዕቕር ዓቕሚ ናይ ኣልሸባብ ንምኳን ክቃልዑ ተክእሎ ኣሎ። እዞም መንእሰያት ኣብ ዘይተደልዩ መዳዘን ከይብተኑ ምእንቲ፡ ዞባዊ ቁጠባዊ ምትሕግጋዝ ክንፈጥር ኣሎና። ነዚ ንምትግባር ድማ፡ ኣብዚ ዞባ ገዚፍ ናይ ቁጠባ ወፍሪ ክህሉ ምእንቲ ንወፍሪ ክንዕድምን ኩነታት ከነጣጥሕን ናትና ተራ እዩ። ከምዚ ብምግባር ድማ ኣብ ቁጠባዊ ልምዓት ብምትኳር መነባብር ህዝብና ከነጣጥሕን ናይ ሰራሕ ዕድላት ክንከፍትን ክንሰርሕ ኣሎና። እዚ'ዩ እቲ ቀንዲ ኣብ ቁጠባዊ ልምዓትን ምርግጋእን ናይ'ዚ ዞባ ብሓባር ክንሰርሕ ኣኻኺቡና ዘሎ ነዋቤ። ንትግባረ ናይ'ዚ ሓሳብ ድማ፡ እዚ ተበግሶ'ዚ ክንወሰድ ተረዳዲእና።

ሕጂ እዘን ሰለስተ ሃገራት (ኤርትራ፡ ሶማሊያን ኢትዮጵያን) ኣብ ናይ ሓባር መኣዲ ክመጽኡን ንቁጠባዊ ልምዓት ብሓባር ክሰርሓን ተሰማሚዕና ኣሎና። ኣብዚ ዞባ ዘለዎ ካልኣት ሃገራት'ውን ነዚ ተበግሶ ክጽንበራኦ ባብ ኣርሒና ኣሎና። በዚ ንኸዶ ዘሎና እንተደኣ ተግደትና ድማ ኣብ ኤውሮጳን ቻይናን ሰሜን ኣመሪካን ዘለዉ ሰብ ርእሰማል ኣውፈርቲ ኣብዚ ዞባ መጸኢም ወፍሪ ክገብሩ ይክእሉ እዮም። በዚ ድማ ኣብዚ ዞባ ድክነትን ግጭታትን ከነዋፍእ ንክእል። በዚ ኣገባብ እዚ ዋራይ'ዩ እዚ ዞባ ክዋዋዕ ዝክእል። ብመሰረቱ ከምዚ ስለዝገበርና እዩ - እዚ ዞባ ንመጀመርያ ጊዜ ካብ ምንዋጽን ግጭታትን ረጊኡ ዘሎ። እተን ተሪፊን ዘለዎ ሃገራት ምስ ተጸንበራና ድማ ዝያዳ ክምዕርግ እዩ።

ሕቶ፦

ክቡር ፕረዚደንት፡ በዚ ምስ ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ ንክልተ መዓልታት ዝገበርኩዎ ምርድዳኤ፡ ነዚ ክትብሎ ዝጸናሕካ መደባት ንምትግባር ተሰፋኻ እንታይ እዩ?

መልሲ፦

ብመጀመርያ፡ እቲ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ተበዩኑ ዝነበረ እገዳ ብምልዓሉ ኣዘዩ ሕጉስ እዩ። ምክንያቱ ብዛዕባ ቁጠባዊ ልምዓት ንክትመያየዮ መገዲ ኣይነበረን። ኣብ ልዕሊ ሓደ ካብና እገዳ ምህላው ሳዕቤኑ ቀለል ኣይኮነን። እዚ ሓደ ዓቢ ካብቲ እዚ ዞባ ረኺቡዎ ዘሎ ዓወት እዩ። ፕረዚደንት ኢሳይያስ ድማ ናይዚ ዞባ ቁጠባዊ ልምዓት ተጣባቂ ከም ምኃኑ መጠን፡ ከመይ ጌርና ኢና ነዚ ንትግብሮ? እንታይ እንተገበርና ይሓይሸ? ምእንቲ ክንበሃሃልን፡ ውህደት ናይ'ዚ ዞባ ግብራዊ ንምግባሩ ክንክተሎ ዝግበአና ሚላታትን መገድታትን ንምርድዳእ እዩ ኣብዚ መጺኡ ዘሎ። ብርግጽ፡ እዚ ኣብ'ዚ ስትራቴጂያዊ ቦታ ተደኩኑ ዘሎ ደርማስ ዓቕሚን፡ ልዕሊ 150 ሚልዮን ህዝቢ ዘለዎ ዞባን ኣብ ውህደት ንምምጻእ ብመጀመርያ ሓሳብ - ሰናይ ሓሳብ እዩ ነቐሉ። ነዚ ዘሎና ጸጋታት ናይ ሰብን ሃብትን ከመይ ጌርና ንጥቀመሉን ንረብሓሉን ኢልና ነቲ ሓሳብ ተጨባጢን ሓቀኛን ክንገብሮ ተረዳዲእና።

ሓደ ጉዳይ ክነግረካ፡ ሶማላውያን ከምኡ'ውን ኤርትራውያን ካብዚ ተበግሶ'ዚ ብዙሕ ክረብሑ እዮም። ምክንያቱ ሶማላውያን ኣብ ንግድ ብዙሕ ዝተሞከሩን ኣዘዮም ንፋዓትን ህዝቢ እዮም። ሶማላውያን ነጋዶ ዳርጋ ኣብ ምሉእ ኣፍሪቃ ከይደም እዮም ዝሰርሑ ዘለው። እዚ ዝፍጠር ዘሎ ሃዋሁው፡ ንሶማላውያን፡ ንኤርትራውያን ከምኡ እውን ንኢትዮጵያውያን ኣዘዩ ከርብሐም እዩ። ነዚ እዩ ፕረዚደንት ኢሳይያስ፡ ሰብ ርእሰ-ማል ኣውፈርቲ ኣብዚ ዞባ መጺኡም ወፍሪ ክገብሩ ዘተባብዕ ዘሎ። ኣነ ድማ ምስኡ ተሰማሚዐ ኣሎኹ፡ ኩልና እውን ተሰማሚዕናሉ ኣሎና።

ሕቶ፦

ኣብ መወዳእታ ክቡር ፕረዚደንት፡ ንህዝብታት ሶማሊያን ኤርትራን ብሓፈሻ ድማ ንኣፍሪቃውያን እንታይ መልእኽቲ ኣለዎካ?

መልሲ፦

ሶማሊያን ኤርትራን ነዊሕን ታሪኻዊን ምትእስሳር ዘለዎን ሃገራት እዮን። ተመሳሳሊ ክብርታት'ውን ኣለዎን። ብርግጽ ሶማሊያ ኣብ ዝሓለፈ ሓሙሳ ዓመታት ኣብ ዝተኻየደ ሓርነታዊ ገድሊ ህዝቢ ኤርትራ እጃማ ኣበርኪታ እያ። ኤርትራ ኣብ 1991 ናጽነታ ምስ ረኸበት ድማ፡ ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂን ህዝቢ ኤርትራን ነቶም ኣዕናዊ ኩነታት ውግእ ሓድሕድ ዘጋጠሞም ኣሕዋቶምን ኣሓቶምን ሶማላውያን ኣይረሰዕዎምን። ፕረዚደንት ኢሳይያስን ህዝቢ ኤርትራን ንህዝቢ ሶማሊያ ንምሕጋዝ ኩሉ ዝከኣሎም ገይሮም እዮም። ፕረዚደንት ኢሳይያስ፡ ኣብ ሶማሊያ ሰላም ንምምጻእ ኣብ ዝተኻየደ ዝተፈላለዩ መሰርሕ ሰላም ይኹን።

ነቶም ኣብ ሶማሊያ ኣብ ውግእ ሓድሕድ ተጸሚዶም ዝነበሩ ወገናት ኣብ ሓደ መአዲ ንምምጻእ ዝተቻለሰ መራሒ እዩ።

ኣብ መወዳእታ ክልቲኦም ህዝብታት ንሓድሕዶም ብምርኻቦም ኣዝዩ ሕጉስ እዩ። ንኣሰመራ ክበጽሕ ምብቅዕይን ኣዝዩ ምወቕ ኣቀባብላ ናይቲ ዓቢ ህዝቢ ኤርትራ ምርካብይን ኣዝዩ ሕጉስ እዩ። ከምኡ ድማ ሓወይ ኣብዚ መጺኡ ተመሳሳሊ እንግዶት ምርካቡ ኣዝዩ ሕጉስ እዩ። ኣነ ኣሰመራ ክበጽሕ ናይ መጀመርያይ እኳ እንተኾነ፣ ዝተገብረለይ ኣቀባብላ ግና ንስምዒተይ ብሓጎስ ተንኪፉኒ እዩ። ፕረዚደንት ኢሳይያስ ግና ናይ መጀመርያ ምብጽሑ ኣይኮነን። ብዙሕ ቦታታት ናይ'ዛ ጽብቕቲ ከተማን ናይ'ዛ ሃገርን ይፈልጥ እዩ። ምስ ህዝቢ ሶማሊያ ኣዐርዩ ይፋለጥ እዩ። ሰለዚ ሎሚ ብሓባር ንረብሓ ህዝብታትናን እዚ ዞባን ክንሰርሕ ምብቃዕና ኣዝዩ ጽቡቕ ኣጋጣሚ እዩ። የቐንደላይ ክቡር ፕረዚደንት።